

ט"ו בשבט

האחת (1) שתמוה מאד! מדוע אין אומרים 'תחנון' בט"ו בשבט? הרי אין כל דבר מיוחד בתאריך הזה מלבד הענין הטבעי לחלוטין שכבר ירדו רוב הגשמים ועלה השרף באילנות וחנט הפרי ואם כן במה זכה אותו תאריך שנעשה ראש השנה לאילנות?

והשנית (2) שבמסכת ראש השנה (א, א): נחלקו בית הלל ובית שמאי: מהו התאריך המדויק? דעת בית שמאי היא: שא' בשבט – הוא ראש השנה לאילנות ואילו לדעת בית הלל – ט"ו בשבט הוא התאריך המדויק. ויש להבין: במה חולקים בית הלל ובית שמאי? ומהו העומק שבתאריך הזה?

אילן מחבר בין שמים לארץ;

מבאר השם משמואל חידוש נפלא!

יש באילן רמז רוחני גדול ביותר! שכן אילן בגימטריה צ"א (91) שהוא כמנין שם הוי"ה ואדנו"ת יחד!!!

ומה פשרו? הנביא ישעיהו ממשיך את דבר ה' לגשם שמצמיח: שנאמר: "כִּי כַאֲשֶׁר יֵרֵד הַגֶּשֶׁם וְכוּ' כֵן יִהְיֶה דְבַר אֲשֶׁר יֵצֵא מִפִּי" (ישעיהו נה, י-יא) והביאור: שכדי להצמיח דבר מה צריך לחבר בין עליונים לתחתונים ולכן פירות הצומחים מהאילן נוצרים מגשם ומאדמה והאילן הוא בעצם המחבר והמקשר בין הארץ תחתונים לבין הגשם עליונים וכתוצאה של שניהם נוצרת לה תכלית האילן הפירות.

וכיון שהאילן מחבר בין שמים לארץ לכן בגימטריה הינו צ"א שמחבר שם הוי"ה עליונים לשם אדנו"ת תחתונים!

וכמו בגשמיות כן ברוחניות:

"כִּי הָאָדָם עֵץ הַשְּׂדֵה" כיון שהאדם מחבר בין עליונים נשמה לתחתונים גוף שנוצר מאדמה וכל פעולותיו הן ערבוב של שניהם שכן עושה פעולות רוחניות מצוות וכן פעולות גשמיות כדרך כל הארץ ממש כמו אילן שמחבר בין שמים לארץ!

עיקר גדלות האדם;

וכדי להוסיף ולרדת לשורש הענין יש לעמוד על קשר נוסף בין האדם לבין האילן:

המתבונן יראה כי חולפים להם ארבעה (4) חודשים מתשרי ועד שבט עד שנגלית תכלית האילן הם הפירות.

כלומר; לאחר שליש (1/3) שנה מתחילים להיווצר הפירות.

וממש כך הם הדברים גם ברוחניות:

א] "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשְּׂדֵה" (דברים כ, יט) מהו הקשר העמוק והנפלא בין הָאָדָם לבין האילן?

ב] מדוע אין אומרים 'תחנון' בט"ו בשבט? הלא כל הענין בתאריך הזה איננו רוחני אלא גשמי בלבד שחנט הפרי באילנות לאחר ריבוי הגשמים?

ג] מהו פשר מחלוקתם של בית הלל ובית שמאי; 'אימתי הוא ראש השנה לאילנות; האם בראש חודש שבט או בט"ו בשבט'?

ד] מהו העומק בשם אילן שהוא בגימטריה הוי"ה ואדנו"ת ביחד?

ה] איזהו החלק החשוב באדם; הכבד, הלב או המוח?

ו] מיהו האדם; האם הנשמה, הרוח, הנפש או שמא הגוף?

ז] מי חשוב ממי; האדם או המלאך?

ח] א-להי. נְשִׁמָה שְׁנַתֶּתָּ בִּי טְהוֹרָה הִיא' (ברכות השחר) וכי כיצד יתכן להכריז בוודאות שהנשמה טְהוֹרָה הלא עבר האדם עבירות רבות?

"וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עָלָיו פְּלִגֵּי מַיִם" (תהלים א, ג);

דוד המלך בתחילת ספר תהילים ממשיך את האדם לאילן: "אֲשֶׁרֵי הָאִישׁ" וכו' (תהלים א, א) "וְהָיָה כְּעֵץ שֶׁתּוֹלַע עָלָיו פְּלִגֵּי מַיִם אֲשֶׁר פָּרְיוֹ יִתֵּן בְּעֵתוֹ וְעֵלְהוּ לֹא יִבּוֹל וְכֹל אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה יִצְלַח" ויש להבין: מהו הקשר בין האדם לבין האילן? ובפרט שאף נאמר "כִּי הָאָדָם עֵץ הַשְּׂדֵה" (דברים כ, יט) ועל כן שומה עלינו לחקור ולדרוש אחר שורשיו של האדם.

הכלי יקר (בראשית א, יא) מבאר: 'שהאדם דומה לאילן; הן מצד תמונת קומתו והן מצד העובדה שיש לו השארות נצחית כאילן שהרי האדם והאילן – שניהם באים מהאדמה ושניהם נוצרים על ידי זריעה וכשם שהאילן מוציא פירות ובהם זרעים היכולים ליצור עוד אילנות רבים כך גם האדם מוליד בנים המסוגלים להוליד בנים ובני בנים נוספים אחריהם.

אולם כדי לרדת לשורש הדברים ולבאר את הקשר העמוק בין האדם לעץ השדה יש להקדים תחילה שתי (2) קושיות נפלאות! שהביא השם משמואל (בשלח עמוד קצב):

מאמר נפלא! מהספר 'תורת חסד' על טו' בשבט (חומש שמות, פרשת בשלח)

מלבד 'הימים הנוראים' שכן אז חוגגים את החגים; פורים, פסח, שבועות וימי ספירת העומר!
ומטעם זה לא אומרים 'תחנון' בט"ו בשבט!

הלב הוא העיקר בגוף;

וביתר עומק:

מחדד השם משמואל: 'שגם גוף האדם מחולק לשלושה (3) חלקים כאשר החלק האמצעי הוא החשוב ביותר;

מהכבד ומטה - זהו החלק התחתון ומהכבד עד הלב - זהו החלק המרכזי והעיקרי שכן שם נמצאים ושוכנים עיקר האיברים הפנימיים החשובים שבגוף והשליש העליון - הוא החלק שמהלב עד למח;

ובספר בית ישי (סימן לא ומז) הרחיב את היריעה;

הנה בספר העקידה (וישלח כז) ביאר: שבאילן ישנם שלושה (3) חלקים;

א] השורשים שבאדמה ב] הגזע שהוא החשוב והעיקרי שבאילן ג] הפירות שהם התוצאה.

וכנגדם גוף האדם נחלק לשלושה חלקים באופן ברור;

א] ממלכת המח - שנמצא בראשו של האדם וניכר ונבדל באופן ברור משאר הגוף.

ב] ממלכת הלב שם גם נמצאים כלי הנשימה.

ג] ממלכת הכבד בה נמצאים אף כלי העיכול.

ושתי (2) המערכות האחרונות מובדלות ביניהן באופן ברור על ידי מסך שנקרע הסרעפת יותרת הכבד כפי שבזוהר הקדוש (חלק א לב) מפורש: שיש קרום באמצעיתיה של הבטן המבדיל בין החלק העליון הלב לחלק התחתון הכבד.

ומהו העיקרי מבין הכבד הלב והמח?

בחכמת הקבלה מבואר: שהלב הוא העיקר יותר חשוב מהמח!

והראיה: שבמסכת סנהדרין (דף קו) אמרו חז"ל: 'שהקב"ה ליבא בעי!' את הלב הקב"ה רוצה! והוסיפו בגמרא שם: 'שאמר רבא: אף על פי שאנחנו חכמים יותר מדורו של רבי יהודה שכן אנו בקיאים בכל ששה סדרים ואילו בדורות הקודמים ידעו רק את חלקם למרות זאת כשיש בעזרת אנו צועקים ומתפללים וגשם אין! ואילו רבי יהודה רק חלק נעלו לאות אבלות - וירד גשם! וכל כך למה? כי עבדו את ה' בלב שלם ורחמנא ליבא בעי!'

במסכת סנהדרין (צז) אמרו חז"ל: 'ששת אלפים (6,000) שנה הם חיי עולם; שני אלפים (2,000) הראשונים - תוהו, שני אלפים האמצעיים - תורה ושני אלפים האחרונים - משיח ובעונותינו יצאו מה שיצאו.'

מתברר מדברי הגמרא: שלאחר שלישי הזמן נעשה העולם ראוי לתורה! ואם כן השליש האמצעי הוא החשוב והחיוני ביותר 'שני אלפים תורה!'

וכך גם בשנות האדם כמו שאמר דוד המלך: 'יְיָ שְׁנֹתֵינוּ בָּהֶם שְׁבַעִים שָׁנָה' (תהלים צ, י) ומבאר השם משמואל: 'שעשר (10) השנים האחרונות כוללות ומסכמות את כל ששים (60) השנה המרכזיות ומבין שישים השנה המרכזיות פשוט וברור שעיקר גדלותו של האדם היא בשליש האמצעי מגיל עשרים (20) עד ארבעים (40) שכן עד גיל עשרים האדם מתבגר ונהפך מילד לאיש ורק מגיל עשרים נושא אישה ומוליד בנים ואז הוא שיא השיאים של בנית קן המשפחה ובעיקר הזמן בו בונה את עצמו.

לא בכדי אמרו חז"ל על השנים הללו: 'בֵּן עֶשְׂרִים לְרֵדְף, בֵּן שְׁלֹשִׁים לְכַח' (מסכת אבות ה, כא).

החלק הארי והחשוב ביותר בשנה;

ומעתה יאיר האור ותובן פשרה של מחלוקת בית הלל ובית שמאי 'אימתי הוא ראש השנה לאילנות?':

לפי בית שמאי - א' בשבט הוא ראש השנה לאילנות והטעם: משום שלדעתם סופרים ארבעה (4) חודשים החל מא' בתשרי שכן בית שמאי הם 'מידת הדין' ולפיכך הם מונים את הימים מיום הדין בו 'עדיקים נחתמים לאלתר לחיים!' וממילא שלישי שנה לאחר מכן יוצא בדיוק בא' שבט!

אולם בית הלל לעומת זאת הם 'מידת הרחמים' ולפיכך לדעתם יש להמתין עד יום הכיפורים 'יום מחילה סליחה וכפרה' כי עד אז רוב עם ישראל 'תלויים ועומדים' ובפרט יש לייחל ולצפות לחג הסוכות בו עושים 'תשובה מאהבה' וליום א' דסוכות אושפזין של אברהם אבינו ע"ה מידת החסד! ועל כן נאה ויאה לדעת בית הלל למנות את יום ט"ו בתשרי א' דסוכות כתחילת השנה באמת כך שט"ו בשבט הוא התאריך המדויק בו חלפה ועברה לה שלישי השנה!!!

וכמו בגשמייות שבזמן הזה חנט הפרי והשליש השני של השנה הוא עיקר זמן גדלותו כך גם ברוחניות מט"ו בשבט נכנסת באדם הארה א-לקית וזהו זמן בהיר ומיוחד לעבודת הבורא ומט"ו בשבט ועד ט"ו בסיון ארבעת החודשים האמצעיים זוהי עת עיקר בנינו של האדם במשך השנה מבחינה רוחנית

מאמר נפלא! מהספר 'תורת חסד' על טו' בשבט (חומש שמות, פרשת בשלח)

וכפי שנאמר במשנה 'איזוהי דרך ישרה שיבר לו האדם?' והכריע רבי יוחנן בן זכאי מבין חמשת תלמידיו כדעת רבי אלעזר בן ערך שהדרך הישרה היא לב טוב! (מסכת אבות ב, ט).

האדם חשוב מהמלאך!

ובספר בית ישי מבאר לפי זה שאלה גדולה!

כאשר אני מדבר מי הוא אני? הגוף או הנשמה?

והביאור מחדש להפליא! לא גוף ולא נשמה! הרוח הוא האדם.

שהרי אדם מדבר על גופו בגוף שלישי: 'גופי כואב!' יוצא מכך שאני זה לא הגוף!

וכן לא יתכן שהאדם זו הנשמה שאם כן היאך מתפלל ואומר: 'א-להי. נשמה שנתת בי?'

מוכח שהרוח היא אני.

וביתר עומק -

הנה, אף בכל הבריאה ישנם שלושה (3) סוגים של יצורים: (1) מלאכים (2) בני אדם (3) וחיות.

ומהו העיקר? השליש האמצעי האדם! שכן הוא בעל הבחירה היחיד! כי המלאך לעולם קדוש והחי לעולם ישאר גשמי רק האדם הוא בעל בחירה והינו חשוב מהמלאך כפי שנאמר בפרשת בראשית: "נעשה אדם בצלמנו כדמותנו" (בראשית א, כו) ואמרו חז"ל: 'שהאדם יחיד בתחתונים כמו שהבורא יחיד בעליונים!'

ומעתה אור גדול - - -

השילוש נר"נ הוא המקביל לשלושת היצורים כי הנשמה שמימית כמו מלאך והנפש שואפת לגשמיות כמו בעל חי והאדם הוא הרוח!

ולאור האמור התבאר להפליא הקשר העמוק בין האדם לבין האילן!

כשם שהאילן מקשר בין שמים לארץ ושמו כשם הוי"ה ואד"נות כך האדם מחבר בין שמים וארץ ובין רוחניות נשמה לגשמיות נפש וגוף!

וכשם שעיקר האילן הוא השליש האמצעי הגזע כך עיקר האדם הוא הלב האמצעי בין המח לכבד מקום משכן הרוח האמצעי בין הנשמה לנפש!!!

ויאירו דברי רבי עדוק הכהן מלובלין זצ"ל (דובר צדק עמוד יב): 'שנפש רוח ונשמה הם כנגד מחשבה דיבור ומעשה:

המחשבה - במח שם נמצאת הנשמה והיא נעלמת מאור.

הן אמת שבמסכת שבת (דף סא) ובזוהר הקדוש מבואר: 'שהראש והמח הם מלך כל האיברים! אבל אין המח התכלית אלא הלב כמו מלך ועם שהמלך איננו התכלית אלא הינו משרת את העם!

ואם כן האדם הרי הוא כמו האילן והשליש האמצעי באדם הלב הוא עיקר האדם ממש כמו השליש האמצעי באילן הגזע!

האדם הוא "הרוח" ששוכן בלב;

האבן עזרא (משפטים כא, כה) משלים את המהלך באופן נפלא:

ידוע שגם בנפש האדם ישנו שילוש (3) נר"נ; נפש רוח נשמה. ויש לחקור אחר מהותם ופשרם:

הנשמה - היא החוכמה שנמצאת במח ובה אף מקור הרגשות שבאדם.

הרוח - היא עיקר חיי האדם ונמצאת בלב והיא מקור התאוות הרוחניות כמו גאווה וכעס.

והנפש - מקור התאוות הגשמיות ונמצאת בכבד.

מתבאר: שהשליש האמצעי הרוח זהו עיקר האדם.

ויאירו דברי הגאון מוילנא זיע"א (ספר יצירה פ"א מ"א) שמחדד את הדברים באופן נפלא!

בכל בוקר מתפללים ואומרים: 'א-להי. נשמה שנתת בי טהורה היא' ופלא הדבר! כיצד הנשמה טהורה וכי האדם לא חטא?! הלא: 'כי אדם אין צדיק בארץ אשר יעשה טוב ולא יחטא' (קהלת ז, כ) ואם כן ודאי הנשמה נטמאה ונכתמה?

אלא, מחדש הגאון מוילנא: שהנשמה נעלמת מאוד! שכן הינה "חלק א-לוה ממעל" (איוב לא, ב) וכיצד זה יתן הקב"ה לבר אנוש להכתימה?! לכן בעת שהאדם חוטא - מיד מסתלקת הנשמה ממנו ופורחת לה וכך לעולם נשארת טהורה!

אם כן עיקר האדם הוא הרוח וחלק זה הוא המקבל שכר ועונש!!!

והנשמה היא השכל המלמדת לאדם דעת וזהו מזלו של האדם וגם המלאך ששומר עליו ונמצא תדיר בשמים ורק ניצוצות מתנוצצים מהנשמה על האדם להנהיג ולהשכיל!!!

מאמר נפלא! מהספר 'תורת חסד' על טו' בשבט (חומש שמות, פרשת בשלח)

הדיבור – בלב שם משכן הרוח ולכן נאמר: "וְדַבֵּר אֶמֶת בְּלִבְבוֹ!" (תהילים טו, ב).

והמעשה – בכבד ולכן הכבד מלא בדם כי הדם הוא הנפש! הדם שמסמל כל כך את גשמיות האדם ומחיה את גופו על ידי תנועה ללא הפוגה והעברת חמצן ומזון לכל חלקיו ואבריו הוא הנפש ומקום משכן הנפש הוא בכבד ולכן הכבד כולו דם.

וזוהי עיקר עבודת האדם בעולמו: להילחם על הלב! כי המח מקום הנשמה שואף לרוחניות והכבד משכן הנפש שואף לתאוות גשמיות ממילא יוצא שהמלחמה היא על הלב מקום הרוח שמגשר בין עליונים לתחתונים!

כְּפֶתוֹר וְפָרַח!

